

Jóannes Eidesgaard:

Nú enda vit ein kapittul og fara undir ein nýggjan

Danski Javnaðarflokkurin hevur kongress hetta vikuskiftið, og fyrrapartin sunnudagin helt formaðurin í føroyska javnaðarflokkinum røðu fyri fultsettari kongresshøll

Formand, partiledelse, hovedbestyrelse og kære kongresdeltagere. Det er mig en ære at få lov til at fremføre mine synspunkter om aktuelle politiske aspekter og at få lov til at fortælle lidt om, hvordan min lille verden ser ud inde fra. Det er jeg meget taknemlig for.

Ved at forøge kendskabet til fortiden, kan vi bedre forstå nutiden, og det vil gøre os bedre udrustet til at tage de udfordringer, der ligger i fremtiden. Dette er almindelig kendt, men det gør det ikke mindre sandt.

Men det forøgede kendskab til fortiden er også en forudsætning for desto bedre at forstå fortiden og ikke kun at tage den som en historisk oplevelse. Og denne forståelse skal også kunne indeholde positive tilslutninger såvel som kritisk stillingtagen. Det er vigtigt at have kendskab til de fatiske forhold og de omstændigheder, der lå bag de faktiske politiske afgørelser.

Sidste weekend besøgte formanden for Det danske Socialdemokrati Færøerne. Det var et arbejdsbesøg, hvor formanden også var gæst ved vores kongres i Tórshavn, og hvor han med en landsdækkende presse-dækning holdt en tale. Skal man forsøge at sætte en overskrift på formandens tale ved vores kongres, så vil den lyde noget i retning af: "Vi lukker et gammelt kapitel og åbner et nyt".

Hvussu koma vit víðari

For en fuld kongreshal hørte vi den danske formand velopløst berette om, hvordan han havde oplevet de sidste fem turbulente år, både på godt og ondt. At der var løsningsmodeller, han dengang mente var rigtige, og sidenhen havde fundet frem til ikke var så rigtige alligevel, og at der var løsninger, han dengang havde ment var rigtige og stadigvæk mente var rigtige.

Men budskabet i talen var det nye kapitel. Hvordan kommer vi videre herfra, hvor vi nu står, til noget mere fornuftigt og konstruktivt? Ikke kun for det færøske eller danske parti, men for begge partier. Ikke kun for den ene nation, men for begge nationer.

Jovist var der ting, der burde være løst på en anden måde. Det er vel en ganske almindelig menneskelig er-

kendelse i dag. Og vi kan vel også tillade os at sige, at hvis vi længere tilbage havde handlet anderledes, end der blev gjort, og hvis vi havde været i besiddelse af de nødvendige styringsredskaber, så ville den økonomiske krise næppe have været så overvældende, som den gik hen og blev. Nogle siger uden sidestykke i den vestlige verden i nyere tid.

Men for at få noget ud af en roman, så kan vi ikke bare lukke et kapitel og sætte hul på det næste. Vi er nødt til erindre, hvad indeholdet var af det forrige for at få noget ud af det nye. Så selv om vi nu sætter hul på en ny udvikling, så lad os dog ikke glemme fortiden.

Jeg skal endnu engang hilse Poul Nyrup Rasmussens forslag til at holde to årlige møder mellem partierne velkommen. Det er ikke kun et nyt skridt, men det er et meget betydningsfuldt skridt i den rigtige retning. Derved kan vi i det mindste opnå, at dialogen er i gang, og dialogen er en meget vigtig forudsætning for samarbejde. Vi politikere har kun et redskab: dialogen. Uden dialog intet samarbejde, men en livlig dialog kan for det første gøre, at vi har en kontrolleret udvikling af samarbejdet, men desuden også at vi er i stand til at forhindre misforståelser og fejltolkninger af problemer.

Hava lært av krøppuni

Skal jeg sætte en fællesnævner for det, der gik skævt i forholdene mellem Færøerne og Danmark, så var det den manglende kommunikation. Men en kommunikation udebliver kun, hvis der er en bevidst interesse herom. Kommunikationen mellem Tórshavn og København var ikke af den slags, hvor man talte ud om problemerne, men man gik først i gang med kommunikationen, da man var tvunget til det af ydre hensyn.

Så skal vi samtidigt have lært noget af krisen bortset fra det mere materielle, så må det være, at det er af uvurderlig betydning, at dialogen hele tiden er i gang, således at vi er på forkant med udviklingen.

Forandringer er en politisk præmis. Forandringer er nødvendige. Og forandringer kommer, om vi

vil det eller ej. Vores politiske opgave er så at sørge for, at vi får en kontrolleret og fornuftig forandring.

Professor dr. jur. Frederik Harhoff, der nok må regnes som en ekspert på området omkring rigsfællesskabet og hjemmestyreordninger, har brugt tid og kræfter på at reklamere for dette forfatningssystem, som jo i sin tid var en nyskabelse, og som siden har været et eftertragtet forbillede for andre nationer.

Han er ikke i tvivl om ordningens status som en aftale mellem jævnbyrdige parter. Det er ikke tale om, således som jursiter gerne fortolker det, en delegation af kompetence, men en aftale. Han mener derfor, at hjemmestyreordningen er en slags grundlov.

Selvfølgelig er det hans videnskabelige teori, men ikke desto mindre kan den bruges som fundament for en politisk konstruktion fremover.

Nu ved jeg ikke, hvordan man i Danmark oplever rigsfællesskabet? Men alene størrelsen og arealet kan give stof til eftertanke.

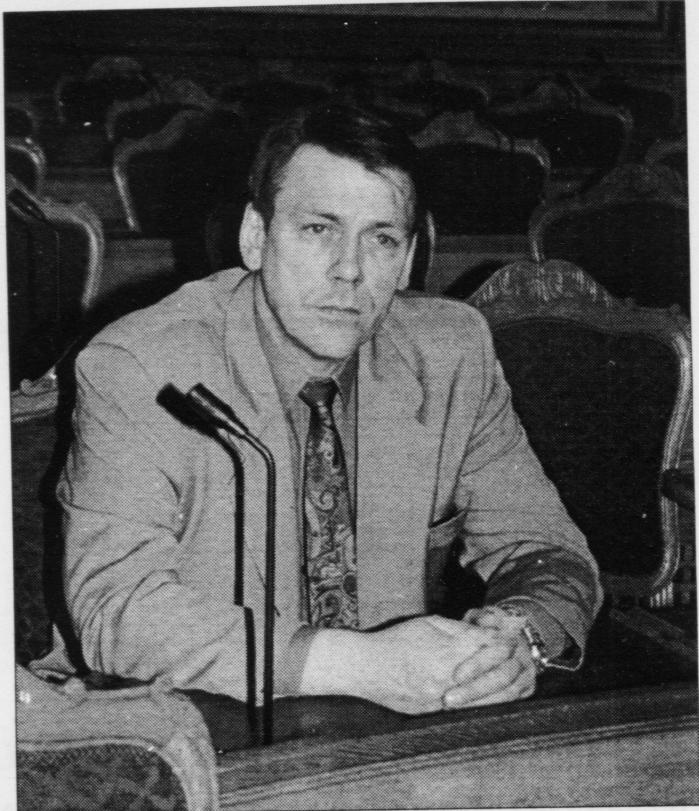
En historie fortæller, at den første danske udsending til Kina føvede meget, da kejseren bad ham om at pege på det land, hvor han kom fra. Han tænkte, at Danmark var så lille, at kejseren ikke kendte det. Derfor pegede han på Grønland. Da sagde kejseren: "Din konge må være en mægtig mand".

Modsat ved vi, at William Heinesen beskrev Færøerne som et sandkorn på gulvet af en balsal.

Men uanset forskelligheden på så mange områder, så har vi en del fælles, som stikker dybere end det, som jurister og andre kan forfatte i diverse forfatningsformer.

Ikki iðin at blanda okkum í danskan politikk

Rigsfællesskabet er i en forandringsfase. Det har sin helt naturlige forklaring. Hvad der kommer til at ske, det må tiden vise. Men behovet for en fornyelse af forholdene i rigsfællesskabet kan også begrundes med, at vi ikke har været dygtige nok til at forvalte den. Det er en kritik, som går til begge sider, og det samme gør sig gældende vedrørende den manglende fleksibilitet,



Á landsfundi hjá danska Javnaðarflokkinum seinasta vikuskifti var Jóannes Eidesgaard, fólkatingsmdaur og formaður í føroyska Javnaðarflokkinum, gestarøðari

Mynd: Eiríkur Lindenskov

en vilje til at se, at intet står stille i denne verden heller ikke rigsfællesskabet.

En hovedårsag til de spændte forhold, der har været gældende mellem Færøerne og Danmark de sidste 5 til 6 år, er, at man fra færøsk side mente, at man fra dansk side blandede sig for meget også i sager, der var særanliggende. At man uden at spørge sig for mente, at man vidste bedre.

Derfor har jeg af respekt for det, der dengang skete, ikke ment, at det var rigtigt, at vi fra færøsk side var så ivrige efter at blande os i rene danske anliggender. Det som vi ikke ønsker af jer, kan vi da ikke med god samvittighed pådutte jer. Der er både hyklerisk og dobbeltmoralisk.

Når man fra færøsk side ønsker en dansk neutralitet overfor færøske særanliggender, er det for mig at se ligeså indlysende med en færøsk neutralitet overfor dansk indenrigspolitik. Derfor har dette også været min holdning i Folketinget.

Og det var årsagen til vores partis valgresultat, for vores valgoplej netop gik på denne uafhængighed, som vi selvfølgelig også efter valget bør respektere.

Poul Nyrup har gentagne gange brugt udtrykket, at vi må i rigsfællesskabet arbejde med gensidig respekt, hvilket er et synspunkt, som jeg sandelig også deler med ham. Men denne gensidige respekt, må så også dække, at vi ikke går hen og blander os.

Óvist hvat fer at henda í Føroyum

Hvad der kommer til at ske på Færøerne er endnu uvist, men landsstyrekolitionen har sat sig som politisk målsætning, at Færøerne skal have suverænitet. Det færøske Socialdemokrati har også indset nødvendigheden af ændringer og har derfor sat forslag frem om nedsættelse af en forfatningskommission til at udrede og forberede de nødvendige ændringer.

Partiets forslag er knapt så radikalt som landsstyrets, men vi indser, at det er nødvendigt, at

- at hjemmestyreordningen bliver afløst af en ny lov (en selvstyrelov), som fastsætter.

- at rigsfællesskabet bygger på en kontrakt mellem to jævnbyrdige nationer - at samtale sagsområder kommer under færøsk administration og ansvar, når dette sker med en færøsk lovgivning, d.v.s. at alle anliggender skal principielt være særanliggende, der kan overtages. - hvordan denne kontrakt kan opsiges, og hvordan vi skal forholde os, dersom ønsket om fuldt selvstyre er til stede.

Meget af den ideologi, der ligger bag vores opfattelse, er den samme, som socialdemokraterne fremførte i forbindelse med hjemmestyreordningens tilblivelse i 1948. Det er to jævnbyrdige nationer, der er gået ind i et samarbejde inden for rigsfællesskabet. Og netop dette med jævnbyrdighed og dette med, at tale er om to folk eller to nati-

oner, gør, at vi fremover kan leve op til bl. a. Poul Nyrup Rasmussens ønske om den gensidige respekt. Respekt kommer, når man ved, hvor vi hver for sig står.

Dog er det lidt beklageligt at denne store sag nu bliver forceret. Nu har vi for engangs skyld rimelig god tid på Færøerne, men landsstyret er fast besluttet på, at det er nu, der skal handles. Og vi er derved i fare for at tingene kommer til at gå så hurtigt, at man ikke når at redegøre for, hvilke følger de forfatningsmæssige ændringer får. Og man er i overhængende fare for, at der såvel politisk som i befolkningen sker en polarisering omkring spørgsmålet, idet man ikke når at få den nødvendige politiske bredde i Lagtinget.

Men uanset, hvad der kommer til at ske i forholdet mellem Færøerne og Danmark, så har vi som socialdemokrater både en national og en international forpligtelse til fortsat at formidle budskabet om den demokratiske socialisme.

Derfor får vi også i fremtiden stærkt brug for samarbejde mellem vore to partier, og jeg skal derfor endnu engang hilse Poul Nyrups forslag velkommen.

Jeg vil til slut tillade mig at overrække dig Poul originalerne af to meget aktuelle karikaturtegninger fra dit besøg på Færøerne.

Tak
20. sept. 1998
Jóannes Eidesgaard